

НАУКОВИЙ
ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ЖУРНАЛ

УНІВЕРСИТЕТ

СІЧЕНЬ – КВІТЕНЬ 2016

Видається

Київським славістичним університетом

Заснований у 2004 р.

Виходить 6 разів на рік

Головний редактор
Ю.М. Алексєєв

Міжнародна рада:

Ж. Абенсур (Франція)
А.Є. Конверський (Київ)
І. Пруша (Чехія)
Ю.С. Шемшученко (Київ)

Редакційна колегія:

Н.П. Барановська
А.Г. Бойко
В.С. Бруз
С.В. Віднянський
В.Й. Голуб
В.І. Гусєв
Б.Б. Драмарецький
(відповідальний секретар)
І.І. Ільюшин
С.М. Клапчук
М.Ф. Котляр
О.О. Маврін
В.І. Наулко
(перший заступник головного редактора)
В.А. Рижко
П.І. Скрипка
А.Г. Слюсаренко
В.А. Старков
В.І. Шпак
(заступник головного редактора)

© Київський славістичний університет, 2016
© Ю.М. Алексєєв, 2016

Постановою президії Вищої атестаційної комісії України від 04.07.2006 р. № 0105/7 журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук за спеціальностями "історичні науки".

Редакція публікує матеріали, не завжди поділяючи погляди авторів.

Рекомендовано Вченою Радою університету. Протокол № 8 від 28.04.2016.

Виходить за сприяння благодійного фонду "Слов'янська бесіда".

CONTENTS (ZMIST)

W. Churchill's speech in Fulton - 70 years (at the round table materials, Kyiv Slavonic University, March 16, 2016) (Promovi V. Cherchyllyya u Fultoni – 70 rokiv (za materialamy kruhloho stolu, Kyiv's'kyy slavistychnyy universytet, 16 bereznya 2016 r.)

<i>Anatoly Rakhansky</i> W. Churchill`s speech in Fulton and Parliamentary Assembly of the Council of Europe: the supremacy of law, pluralistic democracy, protection of human rights. The view from the present time (Fultonska promova V. Cherchyllyia ta Parlamentska asambleia Rady Yevropy: verkhovenstvo prava, pluuralistychna demokratia, zakhyst prav liudyny. Pohliad iz sohodennia) 4	4
<i>Igor Ilyushyn</i> Mechanism of misinformation as a tool of Soviet policy divide et empera at the end of World War II and in the postwar period (on the example of attitude towards Ukrainian and Polish population) (Mehanyzm dezinformaciji jak instrument polityky divide et empera radyanskoji vlady naprykintsi drugoji switovoji vijny ta u povojenny chas (na prykladi stavlennya do ukrajinskoji i polskoji lyudnosti)) 11	11
<i>Taras Hryshchenko</i> Four “Fulton Speeches” and the US World Strategy at the Early 21 st Century. (Chotyry “Fultons’ki promovy” i svitova stratehija SShA pochatku XXI st.) 19	19
<i>Feride Ibrahimova</i> “The fight against terrorism at the current stage - a common task of the international community” (Bor’ba s terroryzmozom na sovremennom etape – obshchaya zadacha mezhdunarodnoho soobshchestva) 29	29
<i>Andrei Martynov</i> «New cold war» as symptom of crisis the postbipolar system of international relationship (Nova cholodna viyna jak projav krysy postbipolajrnoj systemy mijnarodnykh vidnosyn) 35	35
<i>Igor Piliaiev</i> Historical and Civilizational Origins and Nature of the Russian Statehood in the Context of the Armed Conflict in Donbas (Istoryko-tsyvilizatsiyni vytoky ta pryroda rosiys’koyi derzhavnosti v konteksti zbroynoho konfliktu na Donbasi) 44	44
<i>Serhii Asaturov</i> Cold War: the Psychohistorical Context (Kholodna viyna: psykhoistorychnyi kontekst) 55	55
<i>Igor Gorobets</i> The Cold War and India’s Foreign Policy («Kholodna viyna» I zovnishnya polityka Indiyi) 65	65
<i>Ihor Datskiiv</i> The elimination of Ukraineian Greek Catholic church with Stalin`s regime in Ukraine (Do pytannia pro likvidatsiyu Ukrayins`koi hreko-katolyts`koyi tserkvy stalins`kym rezhymom v Ukrayini)..... 67	67
<i>Volodymyr Rozumjuk</i> The pole typology in international relations research (Polyusna typologiya u doslilzheni systemy mizhnarodnykh vidnosyn)..... 77	77
<i>Iryna Slyusarenko</i> The hybrid war against Ukraine as a key instrument of Russian policy in the XXI century («Hibridna viina» proty Ukrainy yak kliuchvyi instrument heopolityky Rosiiskoi Federatsii v XXI stolitti).....87	87
<i>Viktor Husiev</i> “Churchill keeps the position of warmongers” (Cherchill stoit na pozytsii paliiv viyny) 94	94
<i>Supplements: W. Churchill's speech at Westminster College (Fulton, MO, USA) March 5, 1946, photographs (Dodatky: promova V. Cherchyllyya u Vestminsters'komu koledzhi (Fulton, Missuri, SShA) 5 bereznya 1946 r., fotohrafii) ..... 104</i>	104

Таким чином, райдувні пер-спективи прийнятого для усіх країн раціонального і морального ліберально-демократичного «нового світового порядку», ґрунтованого на універсальних та абстрактних принципах міжнародного права, спільних цінностях та гуманітарних ідеалах виглядають вкрай непереконливо. Швидше за все в майбутньому сформується «новий світовий безлад», а національні інтереси, великодержавні міркування безпеки і престижу, егоїзм політиків, націоналістичні настрої, релігійно-ідеологічний фанатизм і расово-етнічний трайбалізм, недалекоглядні цинічні калькуляції та помилкові розрахунки перетворять

світ на місце трансформації внутрішньополітичних конфліктів у міжнародні проблеми, арену зіткнення взаємовиключних зовнішньополітичних стратегій, протистояння і конфронтації. Неминучим висновком з будь-якого об'єктивного аналізу розвитку глобальних тенденцій є той, що розпорошення насильства, соціальна боротьба, криваві внутрішньодержавні расово-етнічні конфлікти та релігійні зіткнення з голосним міжнародним відлунням, періодичні політичні й економічні кризи та збройне втручання великих держав у внутрішні справи країн периферії стануть все більш поширеними явищами на початку III тисячоліття.

1. Carr E. The Twenty Years' Crisis: An Introduction to the Study of International Relations / E.H. Carr ; N. Y. : Palgrave, 2001. – 244 p.
2. Deutsch K., Singer D. Multipolar Power Systems and International Stability / Karl W. Deutsch; J. David Singer // World Politics – Apr. 1964 – Vol. 16, № 3. – P. 390-406.
3. Gilpin R. War and Change in World Politics / Robert Gilpin – Cambridge : Cambridge University Press, 1981. – 272 p.
4. Jervis R. Unipolarity: A Structural Perspective / Robert Jervis // World Politics – January 2009 – Vol. 61. №1. – P.188–231.
5. Kaplan M. Macropolitics: Essays on the Philosophy & Science of Politics / Morton A. Kaplan Transaction Publishers, 1969 – 242 p.
6. Kaplan M. System and process in international politics / Morton A. Kaplan – ECPR Press, 2005. – 260 p.
7. Kaplan M. The System Approach to International Politics / Morton Kaplan // New Approaches to International Relations / ed. by M.Kaplan. – N.Y. : Columbia University Press, 1968. – P. 381-404.
8. Keohane R., Nye J. Power and Interdependence / Robert O. Keohane, Joseph S. Nye – N.Y. : Harper Collins Publ., Inc., 1989. – 315 p.
9. Krauthammer Ch. The Unipolar Moment / Charles Krauthammer // Foreign Affairs – 1990/91 – Vol. 70. No. 1 (America and the World 1990/1991). – P. 23-33.
10. Layne Ch. The Unipolar Illusion. Why New Great Powers Will Rise / Ch. Layne // International Security – 1993 – Spring. – Vol.17. №4. – P. 5-6.
11. Morgenthau H. J. Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace / Hans J. Morgenthau. – Fifth Edition, Revised. – N.Y. : Alfred A. Knopf, 1978. – 653 p.
12. Present Dangers: Crisis and Opportunity in American Foreign and Defense Policy / ed. by Kristol W., Kagan R. – San Francisco: Encounter Books, 2000. – 392 p.
13. Switzer T. The World Today, Foretold by Nixon / Tom Switzer // The New York Times, July 5, 2011. Режим доступу: http://www.nytimes.com/2011/07/06/opinion/06iht-edswitzer06.html?_r=0
14. Waltz K. The Stability of a Bipolar World / K. Waltz // Daedalus – Summer 1964 – Vol. 93, № 3. – P. 881-909.
15. Weber M. Economy and Society : An Outline of Interpretive Sociology : [in 2 vol.] : [transl.] / Max Weber ; ed. by Guenther Roth and Claus Wittich. – Berkeley ; London ; Los Angeles : Univ. of California Press Ltd., 1978. – Vol. 2. – 828, [32] p.
16. Wohlforth W. The Stability of a Unipolar World / William Wohlforth // International Security – Summer 1999 – Vol.24, №1. – P. 5-41.
17. Вартофський М. Модели : репрезентация и научное понимание / Маркс В. Вартофский; пер. с англ. М. : «Прогресс», 1988. – 507 с.
18. Мэдден Т. Империя доверия. Как Рим строил Новый Мир, как Америка строит Новый Мир / Томас Мэдден ; пер. с англ. А.Гиршгорн – М. : Прогресс-Традиция, 2010. – 451 с.
19. Отношения Россия – США после «перезагрузки»: на пути к новой повестке дня. Взгляд из России // Аналитический доклад российской группы международного дискуссионного клуба «Валдай» – М., 2011 – 48 с.

«ГІБРИДНА ВІЙНА» ПРОТИ УКРАЇНИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ГЕОПОЛІТИКИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В ХХІ СТОЛІТТІ

Авторами проаналізовано дефініції «гібридної війни», визначено її складові та досліджено процес їх втілення РФ проти України.

Авторы проанализировали определения «гибридной войны», определили ее составляющие и процесс их реализации РФ против Украины.

The authors analyzed the definitions of «hybrid war», identified its components and the process of implementation of the Russian Federation against Ukraine.

Ключові слова: «гібридна війна», збройний конфлікт, агресія РФ проти України, агресія, пропаганда.

Впродовж останніх років в науковому дискурсі все частіше використовується термін «гібридна війна», що власне пов'язано зі зміною сутності конфліктності в сучасному середовищі міжнародної безпеки.

Власне саме окреслення «гібридної війни» є достатньо дискусійним у фаховій літературі. Складність, новизна, багатоманітність цього явища зумовлюють певну варіативність дефініцій. Серед українських науковців до даної проблеми зверталися: В.Горбулін [2], О.Курбан [3], Є.Магда [5;6], В.Ткаченко [12], М.Требін [13], Л.Чекаленко [14] та інші. Серед зарубіжних дослідників можемо назвати: М.Міллера[15], А.Раца [17], Ф.Гоффмана та інших.

Тематика статті є беззаперечно актуальною і потребує комплексного дослідження. На сьогодні визначенню поняття «гібридна війна» та його змісту присвячено чимало коментарів експертів та науковців. Так, в інтерв'ю на «Радіо Свобода» колишній радник з питань безпеки

при ООН і НАТО, член верхньої палати парламенту Нідерландів, генерал-майор у відставці Франк ван Каппен, коментуючи події в Україні, дав таке визначення змісту цього поняття: «Гібридна війна – це поєднання класичного способу ведення війни з використанням нерегулярних збройних формувань. Держава, що веде гібридну війну, проводить операцію з недержавними виконавцями – бойовиками, групами місцевого населення, організаціями, зв'язок з якими формально повністю заперечується. Ці виконавці можуть робити такі речі, які сама держава робити не може, тому що зобов'язана дотримуватися Женевської та Гаазької конвенцій про закони сухопутної війни, міжнародних домовленостей з іншими країнами. Усю брудну роботу можна перекинути на плечі недержавних формувань» [9, с. 14].

Прикладом «гібридної війни» можна назвати події 2006 р., коли Ізраїль напав на Ліван, спробувавши нейтралізувати військову міць Хізбалли. І хоча все свідчило про абсо-

лютну перевагу Ізраїлю, результат був далекий від очікуваного. «Армія нової моделі», як назвав Хізбаллу її керівник Хасан Насралла, здобула несподівану перемогу над ізраїльтянами. На думку багатьох експертів, успіх Хізбалли став результатом застосування нею технологій «гібридних воєн».

Прикладом застосування технологій «гібридної війни» є російсько-грузинська війна влітку 2008 р. Під час воєнного конфлікту в Південній Осетії російські збройні сили одночасно із застосуванням регулярних військових формувань вели проти Грузії інформаційну, кібер- та економічну війну.

Неможна не погодитися і з тим, що «гібридна війна» – засіб протистояння, який поєднує в собі різноманітний комплекс інструментів політичного, економічного, військового та ідеологічного характеру [3, с.96].

Генерал НАТО А. Вершбоу в доповіді в травні 2015 р., описуючи дії РФ щодо України, мовить про нову форму «гібридної війни», яка «поєднує військове залякування, замасковану інтервенцію, таємні поставки зброї та систем озброєння, економічний шантаж, дипломатичну нещирість і маніпуляції засобами масової інформації, з прямою дезінформацією» [16].

Ф. Гоффман стверджує, що: «Розмивання режимів війни, розмивання, тих хто веде війну, залучення технологій, продукує різноманітність та складність, того, що ми називаємо «гібридною війною». Гібридні війни можуть бути проведені країнами та різними недержавними суб'єктами. Гібридні війни включають низку різних режимів ведення війни, в тому

числі конвенційних можливостей, нерегулярної тактики та формацій, в тому числі терористичних актів не вибіркового насильства та примусу, і кримінальний безлад. Ця мульти-модальна діяльність може бути проведена шляхом окремих вузлів, або навіть тим же блоком, але як правило, оперативно і тактично спрямовується і координується в рамках театру бойових дій з метою досягнення синергетичного ефекту» [15].

У свою чергу Майкл Міллер таким чином характеризує «гібридну війну» – використання традиційних і нетрадиційних шляхів, що означає: будь-яку комбінацію державних і недержавних суб'єктів в межах одного театру бойових дій [15].

Враховуючи найбільше відомі аналітичні доробки авторів-експертів можемо навести характерні особливості гібридних війн:

- агресія без офіційного оголошення війни;
- приховування країною-агресором своєї участі в конфлікті;
- широке використання нерегулярних збройних формувань (у т.ч. під прикриттям мирного населення);
- нехтування агресором міжнародними нормами ведення бойових дій та чинними угодами і досягнутими домовленостями;
- взаємні заходи політичного та економічного тиску (за формального збереження зв'язків між двома країнами);
- широка пропаганда та контрпропаганда [11, с.23];
- протистояння у кібернетичному просторі.

Аналіз розвитку ситуації навколо України дає всі підстави стверджувати, що сьогодні наша держава має

справу саме із цією формою ведення воєнних дій.

Постановою № 129-VIII Верховна Рада України від 27 січня 2015 р. визнала Російську Федерацію державою-агресором. Збройна агресія Російської Федерації проти України розпочалася 20 лютого 2014 року. На початковій стадії агресії особовий склад окремих російських збройних формувань не мав розпізнавальних знаків [7]. Результат першої фази агресії – анексія Автономної Республіки Крим (далі – АРК).

Верховна Рада України кваліфікує силові дії Російської Федерації, що тривають з 20 лютого 2014 р., як акт збройної агресії відповідно до пунктів «а», «b», «с», «d» та «g» статті 3 Резолюції 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї ООН «Визначення агресії» від 14 грудня 1974 р. [7].

Друга фаза збройної агресії Російської Федерації проти України розпочалася у квітні 2014 р., коли контрольовані, керовані і фінансовані спецслужбами Російської Федерації озброєні бандитські формування проголосили створення «Донецької народної республіки» (7 квітня 2014 р.) та «Луганської народної республіки» (27 квітня 2014 р.) [7].

Третя фаза збройної агресії Російської Федерації розпочалася 27 серпня 2014 р. масовим вторгненням на територію Донецької та Луганської областей регулярних підрозділів Збройних Сил Російської Федерації, зокрема, військовослужбовців 9-ї окремої мотострілецької бригади, 76-ї та 98-ї дивізій повітряно-десантних військ Збройних Сил Російської Федерації [7].

Потрібно зазначити, що Генеральна Асамблея ООН (ГА ООН) 27 березня 2014 р. на 68-й сесії при-

йняла резолюцію про підтримку територіальної цілісності України. ГА ООН посилається на передбачені у ст. 2 Статуту зобов'язання всіх держав утримуватися в їхніх міжнародних відносинах від погрози силою чи її застосування проти територіальної цілісності або політичної незалежності будь-якої держави і вирішувати свої міжнародні суперечки мирними засобами.

У тексті резолюції зазначається, що референдум, проведений в АРК та м. Севастополі 16 березня 2014 р., не був санкціонований Україною, тому, не маючи законної сили, він не може бути основою для будь-якої зміни статусу АРК або м. Севастополя. У зазначеній резолюції ГА ООН закликає всі держави відмовитися й утриматися від дій, спрямованих на часткове або повне порушення національної єдності і територіальної цілісності України, зокрема будь-яких спроб змінити кордони України за допомогою погроз силою, або інших незаконних способів, а також не визнавати будь-які зміни статусу АРК і м. Севастополя на основі вищезгаданого референдуму й утримуватися від будь-яких дій або кроків, які можна було б розуміти як визнання будь-якого таким чином зміненого статусу [8]. За резолюцію проголосували 100 країн-членів ООН, проти – 11 країн: Вірменія, Білорусь, Болівія, Куба, КНДР, Нікарагуа, Судан, Сирія, Зімбабве, Венесуела. Зазначимо, що 58 країн-членів утрималися під час голосування, зокрема і КНР. Нагадаємо, що резолюції ГА ООН носять рекомендаційний характер, а РФ як постійний член РБ ООН має можливість блокувати ухвалення резолюцій щодо України, хоча згідно зі ст. 27 Статуту ООН має утримати-

ся від голосування, як сторона, яка бере участь в суперечці. Проте саме визнання РФ стороною конфлікту і є вагомою проблемою врегулювання [10, с.32].

Росія як країна-агресор свою безпосередню участь в конфлікті з Україною підступно заперечувала, починаючи з лютого 2014 р. Президент РФ В.Путін від початку окупації Криму заперечував причетність російських збройних сил до цього акту, але у публічних заявах 17 квітня, 4 червня, 24 жовтня та 17 листопада 2014 року підтвердив причетність російської армії до окупації Криму [10, с.6.]. На даний час російське керівництво заперечує факт агресії на території Донецької та Луганської областей України.

На сьогодні, аргументовано доведено і розкрито природу збройного протистояння на Донбасі. На територію України були заслані російські розвідувально-диверсійні групи, які очолювали кадрові офіцери Головного розвідувального управління Генерального штабу Збройних Сил Російської Федерації, парамілітарні формування російського козацтва та укомплектований чеченцями - громадянами Російської Федерації батальйон «Восток», а також задіяні такі озброєні групи найманців як «Русский сектор» та «Оплот» [7].

Агресор знехтував всіма міжнародними нормами ведення бойових дій та чинними угодами і досягнутими домовленостями. Зараз, з боку іррегулярних військових формувань (російсько-терористичних бандформувань) на території окупованих Луганської та Донецької областей порушуються чинні норми міжнародного гуманітарного права.

Так, постачання російських оку-

паційних сил відбувається, зокрема, за допомогою так званих «гуманітарних конвоїв». З 22 серпня 2014 р., ігноруючи установлені міжнародні правила, процедури, без згоди та супроводу Міжнародного комітету Червоного Хреста, Росія почала ввезення на територію України гуманітарних вантажів шляхом несанкціонованого перетину українсько-російського державного кордону та всупереч чинному законодавству України та міжнародним правилам, що ставить під сумнів гуманітарний характер таких конвоїв [7]. На даний час вже здійснено 49 рейсів гуманітарних конвоїв на територію України з Російської Федерації.

За повідомленнями авторитетних правозахисних організацій, засобів масової інформації та численних свідчень очевидців, особовий склад створених і контрольованих Російською Федерацією озброєних формувань найманців, спецназу та підрозділів регулярних частин її Збройних Сил під час російської збройної агресії проти України чинив такі злочини: навмисні вбивства, тортури та нелюдське поводження; навмисне заподіяння сильних страждань та серйозних тілесних ушкоджень і шкоди здоров'ю; незаконне, безглузде та великомасштабне знищення та привласнення майна, не викликане воєнною необхідністю; навмисне позбавлення військовополоненого чи іншої особи, що знаходиться під захистом, права на справедливий суд; захоплення заручників; умисний напад на цивільне населення чи окремих цивільних осіб, які не беруть безпосередньої участі у воєнних діях; умисні напади на цивільні об'єкти, тобто об'єкти, які не є воєнними цілями; неналежне використання

прапора парламентарів, прапора чи воєнних знаків розрізнення та форми противника або ООН, а також емблем, встановлених Женевськими Конвенціями, що спричинило смерть чи заподіяло шкоду людині; зазіхання на людську гідність, зокрема образливе та принизливе ставлення [7].

Наголосимо і на порушенні багатосторонніх та двосторонніх документів, які становлять основу відносин між Україною та Російською Федерацією: Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 грудня 1994 р. (Будапештський меморандум), Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і РФ від 31 травня 1997 р. і Алматинську декларацію від 21 грудня 1991 р.

Не можна не відмітити й таку характерну компоненту «гібридної війни» як заходи політичного та економічного тиску (за формального збереження зв'язків між двома країнами). Ще влітку 2013 р. розпочався потужний економічний тиск з боку РФ на політичну владу в Києві, який виразився у формі торгівельної експортної блокади, та був спрямований на відмову від підписання Угоди про Асоціацію та зону вільної торгівлі з Європейським Союзом на Вільнюському саміті. Результатом тиску став – «Майдан», який переріс в «революцію гідності». А з часом розпочалося й збройне протистояння між Україною і РФ.

1 січня 2016 р. Росія підвищила ввізні мита на українську продукцію та ввела ембарго на окремі товари українського походження. Ембарго вводиться на м'ясо, рибу, молочні продукти, овочі, фрукти, горіхи та

коровари. ...
щуються на значно більший перелік товарів, окрім продукції сільського господарства та харчової промисловості, також туди входять: продукція хімічної промисловості, металургії та машинобудування.

В часи інтенсивного розвитку інформаційних технологій, наявності глобальних інформаційних мереж і не менш глобалізованих засобів масової інформації складова «інформаційного супроводу» у «гібридній війні» має надзвичайно важливе, якщо не вирішальне значення. Існуючий на сьогодні збройний конфлікт на Донбасі є не лише силовим, а й жорстким інформаційним протистоянням. Свідоме нагнітання російськими ЗМІ антиукраїнської істерії під час Євромайдану, зокрема, призвело до втрати Криму оскільки там не знайшлося критичної маси тих, хто міг би чинити опір «ввічливій окупації», натомість зросла кількість тих, хто привітав анексію.

Інформаційний продукт, що транслюється у східних областях України російськими телеканалами, є відвертим намаганням подальшої дестабілізації ситуації в цих регіонах. На переконання жителів цих областей, нелегітимна влада Києва, силові структури держави та українська армія є їхніми ворогами. Багато українців на сході країни під впливом російської пропаганди справді вважають, що в Києві до влади прийшли «фашисти» й «бандерівці», які будують концентраційні табори й просто на вулицях убивають росіян, а тому потрібно чинити їм опір і починати будувати концтабори самим. Масштаб і витонченість цієї пропаганди активно ілюструє канал «Росія 24».

В мережі було викрито діяльність так званого «Агенства інтернет-досліджень», котре перебуває на «бюджетному забезпеченні» РФ. Що характерно, штат цієї організації налічує сотні співробітників. У ньому є фахівці з дизайну й ІТ – технологій, блогери й коментатори, аналітики й перекладачі, відділи з моніторингу ЗМІ й соцмереж. Саме там народжується інформація, яка викладається на сайтах в інтернеті та оприлюднюється на російських телеканалах, як «ОРТ», «Россия 1», «Россия 24», «НТВ», «РТР Планета», телеканал міністерства оборони РФ «Звезда» та телеканал RT (Russia Today). При цьому російська пропаганда розрахована на три категорії споживачів: самих росіян, Україну й весь інший світ [9, с.16].

У власному інформаційному просторі Кремль домагається лояльності росіян і всіляко демонізує зовнішніх ворогів, в Україні – дезінформує та сіє паніку, особливо на південному сході країни, Європі ж намагається навязати кремлівське бачення подій як єдино правильне. Заради об'єктивності необхідно зазначити, що тут російська пропаганда домоглася колосальних успіхів. Лідери самопроголошених «Луганської» й «Донецької» «народних республік» наполегливо воюють за контроль на радіо- й телемережами, а в остаточному підсумку – за розум, думки й почуття громадян. Нещодавні дослідження вітчизняних і закордонних медіа-спеціалістів красномовно свідчать про те, що 80% новин з України на російських телеканалах є або напівправдою, або відвертою брехнею [9, с.17].

Природно, що МЗС РФ не погоджується з подібними звинува-

ченнями на адресу Росії, називаючи це «обманом і галасом» провладних брехливих українських та західних ЗМІ, тоді як низка російських медіа, коментуючи події в Україні, висловлюють позицію щодо необхідності більш активного використання технологій «гібридних війн» на території України [9, с.16-17; 1].

Широка пропаганда та контрпропаганда з боку Росії із застосуванням “брудних” інформаційних технологій, протистояння у кібернетичному просторі спрямовані на деморалізацію українського суспільства. Здебільшого російські ЗМІ слугують для розповсюдження інформації деструктивного характеру, матеріалів, спрямованих на дестабілізацію внутрішньополітичної ситуації в Україні, проведення диверсійної та терористичної роботи, збирання й розміщення інформації про діяльність сил АТО, їх дискредитацію з використанням соціальної мережі «Вконтакте» [4, с. 113].

На сьогоднішній день воєнним противником Україна вважає Російську Федерацію – саме так зазначено у Воєнній Доктрині України, затвердженій Указом Президента України від 24 вересня 2015 р. № 555/2015 (Воєнна Доктрина України). Спрогнозувати тривалість збройного конфлікту, який загальноприйнято йменувати «гібридною війною» практично неможливо. Тому є важливим продовжити докладніше вивчати концепції «гібридної війни» із широким залученням військових експертів, науковців, а також враховувати практичний досвід АТО на території України щодо визначення шляхів перемоги в «гібридних війнах».

1. Бевз Т. Українці і росіяни під прицілом російської пропаганди [Текст] / Тетяна Бевз // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. - 2015. - Вип. 1. - С. 150-163.
2. Горбулін В. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу [Текст] / Володимир Павлович Горбулін // Стратегічні пріоритети. - 2014. - № 4 (33). - С. 5-12.
3. Курбан О.В. Теорія інформаційної війни: базові основи, методологія та понятійний апарат [Текст] / О.В. Курбан // Scientific journal «ScienceRise». - 2015. - №11/1 (16). - С. 95-100.
4. Лук'яничук Р.В. Державна політика у сфері забезпечення кібернетичної безпеки в умовах проведення антитерористичної операції [Текст] / Р. В. Лук'яничук // Вісник Національної академії державного управління. - 2015. - №3. - С. 110-116.
5. Магда Є. Гібридна війна: вижити і перемогти [Текст] / Євген Магда. - Х. : Віват, 2015. - 303 с.
6. Магда Є. Виклики гібридної війни: інформаційний вимір [Текст] / Євген Магда // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. - 2014. - № 5. - С. 138-142.
7. Постанова Верховної Ради України «Про Заяву Верховної Ради України «Про відсіч збройній агресії Російської Федерації та подолання її наслідків» // Відомості Верховної Ради (ВВР). - 2015. - № 22 - ст.153
8. Резолюція ГА ООН «Територіальна цілісність України» від 27 березня 2014 року (A/68/L.39 and Add.1) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.un.org/ru/ga/68/docs/68res_nocte.shtml
9. Радковець Ю. Особливості технологій «гібридної війни» в агресивних діях Росії проти України [Текст] / Ю. Радковець // Бінтел. Журнал геополітичної аналітики. - Спеціальний випуск, 2015. - С. 12-22
10. Російсько-український конфлікт: стан, наслідки, перспективи розвитку подій. Аналітична доповідь [Текст] // Національна безпека і оборона. - 2014. - №5-6. - С.2-39.
11. Стратегія і тактика «гібридних війн» у контексті військової агресії Росії проти України / Редакційна стаття // Бінтел. Журнал геополітичної аналітики. - Спеціальний випуск, 2015. - С.22-28.
12. Ткаченко В. «Гибридная война»: политические последствия [Текст] / Василий Ткаченко // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. - 2015. - Вип. 1. - С. 58-69.
13. Требін М.П. «Гібридна» війна як нова українська реальність [Текст] / Михайло Петрович Требін // Український соціум. - 2014. - №3(50). - С. 113-127.
14. Чекаленко Л. Про поняття «гібридна війна» [Текст] / Людмила Чекаленко // Віче. - 2015. - № 5. - С. 41-42.
15. Miller M. Hybrid warfare: preparing for future conflict [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nato.int/docu/review/2014/russia-ukraine-nato-crisis/Russia-Ukraine-crisis-war/EN/index.htm>.
16. Vershbow A. ESDP and NATO: better cooperation in view of the new security challenges. Speech by NATO Deputy Secretary General Ambassador at the Interparliamentary Conference on CFSP/CSDP, Riga, Latvia, 5 March 2015 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_117919.htm?selectedLocale=en
17. Rącz A. Russia's Hybrid War in Ukraine. Breaking the Enemy's Ability to Resist. - Helsinki: The Finnish Institute of International Affairs, 2015. - 101 p.